

**Tolstoy'un İçki ve Sarhoşluk Veren Maddelere Dair Bir Yazısı:
*TANRI'YA MI YOKSA KÂRUNA MI
HİZMET ETMELİDİR?***

Çev. *Ali Ağa HASANZÂDE* /Sad. *Süleyman AKKUŞ**

Ünlü Rus edebiyatçısı Tolstoy Moskova'nın güneyinde 1828 yılında zengin bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiş, pek parlak olmayan bir eğitim hayatı geçirmiş, oyun ve eğlenceye düşkün olmakla birlikte çok okumakla ve özellikle Pascal, Platon, Rousseu gibi yazarları okuyarak hürriyet tutkunu olmakla tanınmış bir yazardır. Doğu dillerini okumuş, sonra bir süre hukuk tahsili yapmışsa da bu da onu tatmin etmeyerek düzenli öğretim hayatını bırakmıştır. Düzensiz yaşamına bir çeki düzen vermek amacıyla askere yazılmış bir süre orduda kalmış bu esnada Kırım savaşına katılmıştır.

Katıldığı farklı ortamları bir gözlemci gibi değerlendirerek bu izlenimlerini eserlerinde yansıtmıştır. Ancak eserlerindeki süreç içinde bulunduğu ruh halinin bir yansıması olarak aynı seyri takip etmemiştir. Zaman zaman sanatsal etkinliği kendisini toplumsal görevlerinden uzaklaştıran, kınanacak bir oyalama olarak değerlendiren Tolstoy, bu düşüncesinin sonucu olarak 1881'de geçirdiği manevi bunalım neticesinde bir süre manastır hayatına çekilmiştir. Ne var ki bu da kendisini tatmin etmemiş, gerçek imanın ancak eylemle gerçekleşebileceğine inanarak kiliseyle olan bağlarını koparmıştır. Sonrasında bir Rus köylüsü gibi giyinerek işçilik yapmıştır. Bu tutumu sonraki yazdığı eserlerine de yansıtmış, karamsar bir havaya bürünerek gitgide tutumu sertleşmiştir.

* Yrd. Doç. Dr. Sakarya Ü. İlahiyat F. Kelâm Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi.

Eserleri, her türlü sanatsal kaygılardan uzak, hayatın içinden yaşanmış olaylar itiraflardan ibarettir. Şiddete karşı, akılcı, hayatın içinden alınmış, yeni bir ahlâkın savunucusu bir kimse olarak Tolstoy, hayatıyla, düşüncesini uzlaştıramamanın sıkıntısını sürekli yaşamış, bu da kendisini sanata karşı olumsuz bir tutuma itmiştir; fakat bu kaygı eserlerinde pek hissedilmez. Böyle olmakla birlikte o, eserlerinde canlı kişilikler oluşturmaya, her türlü yapmacıktan uzak tarihsel ya da toplumsal freskler çizmeyi başarmıştır.¹

Savaş ve Barış, *Anna Karenina* gibi belli başlı romanlarında insan ve tavırlarını ele alışının yanı sıra din ve ahlâki anlayışını dile getiren eserler de kaleme almıştır. Bu çerçevede *Din Nedir?*, *İnancım Neden İbarettir?*, *Sanat Nedir?*, *Susamam*, *Dogmatik Din-bilimin Eleştirisi* gibi diğer eserleri de bu anlayışı dile getirdiği eserlerdir.²

Hız. Peygamberin hadislerinden derlediği “Hz. Muhammed”³ isimli kitabında ise gerçek adalet, eşitlik, kardeşlik ve fedakârlığın yerinin İslamiyet olduğunu vurgulamaya çalışmıştır.

Tolstoy’un sadeleştirerek günümüz Türkçesine aktardığımız aşağıdaki risalesinin ilk kez nerede yazıldığı, bir eserin bir bölümümü olduğu hakkında şimdilik bir bilgimiz yoktur. Eser özellikle sıkıntıların, savaşların, ızdırapların yaşandığı bir dönemin ve toplumsal yozlaşmaların yansımalarının yaşandığı ortamların bir tür ifadesi olan içki ve uyuşturucu kullanımıyla ilgilidir. Bu durum genel anlamda dönemsel olarak Rus edebiyatında sıklıkla görülen bir husustur. Risalede de belirtildiği gibi yaşamı zehir eden, sonun başlangıcı alışkanlıklar hakkında yazarın tutumu net ve kesindir. Ona göre medeniyet adına, bir yaşam tarzının göstergesi adına içki ve uyuşturucu kullanımı hakkında türlü bahaneler bulmanın ve yaldızlı gerekçeler üretmenin hiçbir anlamı yoktur. Toplumsal yıkımı gerçekleştiren bu alışkanlıkların sığınacak tarafı bulunmamaktadır.

Her dönem insan tabiatına aykırı, kullanılması bütün dinlerce yasaklanan maddelerin, tanınmış bir edebiyatçı ve düşünce adamının kaleminden akta-

¹ *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, İstanbul, 1986, XXII, 11591.

² Tolstoy, *Din Nedir*, Terc. Murat Çiftkaya, Şule Yayınları, İstanbul, 2000.

³ Tolstoy, *Hız. Muhammed*, Ruscadan Azeri Türkçesine çev. Nurşidoğlu Aliyev, Vakıf Tehmezoğlu Halilov, Azeri Türkçesinden Türkiye Türkçesine çev. Arif Aslan, İstanbul 2005.

rılması, evrensel doğruların dile getirilmesi adına yalnızca malumun ilanı; farklı bir coğrafyadan insanlığa yapılan bir çağrının ifadesidir.

Risalenin elimizde Arap alfabesiyle Azeri Türkçesine çevrilmiş iki tercümesi bulunmaktadır. İlk tercümesi Ali Ağa Hasanzâde tarafından gerçekleştirilmiştir. Tercümesi önce *Füyûzat* mecmuasında tefrika edilmiş, daha sonra toplu halde bir kitapçık halinde yayımlanmıştır. Risalenin ilk olarak yayımlandığı *Füyûzat* mecmuası 1905-1918 yılları arasında Azerbaycan'da yayımlanan *Hayat*, *Terakki*, *Necat*, *Işık*, *Kurtuluş*, *Şelâle*, *İkbal*, *Açık Söz* gibi halkın bağımsızlığı, mili şuurun uyanması, halkın geri kalmışlığı, dil meseleleri gibi dini, ahlâkî meseleleri dile getiren gazete ve mecmualardan yalnızca birisidir.⁴ Genel anlamda dinî ahlâkî, edebî yazıların yer aldığı *Füyûzat*'ta dönemin meşhur şahsiyetlerin yazılarının yanı sıra derginin kurucusu Ali Bey Hüseyinzâde'nin yazıları, dersleri ve sohbetleri hem Azerî edebiyatının gelişimi hem de yeni Azerî neslinin edebî terbiyesi ve fikri tekâmülü üzerinde oldukça etkili olmuştur. Ali Bey Hüseyinzade'nin Hâmid, Fikret ve İstanbul Türkçesine olan hayranlığı,⁵ o dönemin Tanzimat edebiyatında zirve olmuş şahsiyetlerin İstanbul'da yayımlanan eserlerinin ve matbuat organlarındaki yazılarının mecmuada yayımlanmasını sağlamıştır. Milli şuurun uyanmasına çalışan yayın organlarının başlangıçtaki "İslâmcılık rengi altında görünen bu fikrî faaliyetleri, Türkiye'de milliyetçilik cereyanının kuvvetlenmesi üzerine yavaş yavaş milliyetçi bir renk almıştır" ve bunun sonucunda milliyetçilik çatısı altında birleşmiştir.⁶ Bu yüzden bu etki, *Füyûzat Mektebi* olarak da bilinen mecmuanın Osmanlı ve Türkiye etkisi, Türkiye temsilcisi olarak değerlendirilmiş ve hatta bunun bir mutaassıp bir tutum olduğu şeklinde de yorumlanmıştır.⁷ XIX. asır ve XX. asrın başlarındaki genel gidişatlar çerçevesinde bu hareketle, Neriman Nerimanov'un neşrettiği *Molla Nasreddin* isimli karikatür ve mizah mecmuası ve bu mecmua etrafında başta Feth Ali Ahundzâde olmak üzere yayın yapan şahsiyetlerin Batı ve Rus yanlısı tutumları iki farklı kutbu temsil etmiştir.⁸ Risalenin *Füyûzat* dergisinde yayınlanmasının nedeni on dokuzuncu asrın sonları ve yirminci asrın başları itibarıyla İslam Dünyasının geri kalması, Batı ve Rus yanlısı temayüllerle birlikte gün-

⁴ Tofiq Veliyev, *Azerbaycan Tarihi*, Bakü, s. 424-425.

⁵ Fuat Köprülü, "Âzerî", MEB; *İA*, İstanbul 1993, II, 146.

⁶ Fuat Köprülü, "Âzerî", *İA*, 146.

⁷ Mir Celâl Hüseyinov, *XX. Asır Azerbaycan Edebiyatı*, s. 12, Bakü, 1969.

⁸ Fuat köprülü, "Âzerî", MEB *İA*, II, 148.

lük hayatta batı tarzı bir yaşamın hâkim olması, buna karşı koyma adına bir şeyler söyleme ihtiyacının duyulmasıdır. Bunu yerine getirecek ve tesir bırakacak olanda kendi içlerinden böylesi bir hayat tarzının içinden gelen birisidir. Bu risale muhtemelen böylesi bir düşünceyle *Füyûzat* ta yayımlanmıştır.

Risalenin ikinci tercümesi ise “Rahmana mı yoksa Şeytana mı hizmet etmeli?” adıyla Hacı İbrahim Kasımov tarafından yapılmıştır.⁹ Bu tercümede eser ve tercüme gerekçesi hakkında bir bilgi verilmemekte doğrudan tercümeğe geçilmektedir. İki tercüme arasında kısmi değişiklikler bulunmaktadır.

Bu çalışmada risalenin her iki tercümesi de dikkate alınmakla birlikte, Ali Ağa Hasanzâde’nin tercümesi esas alınmış ve yer yer Azerî Türkçesinin ifadeleri günümüz Türkçesiyle karşılaştırılarak sadeleştirilmiştir.

Mütercimın Önsözü

Edîb ve filozof Leo Nikolayeviç Tolstoy’un şarap, genel anlamda sarboşluk veren ve uyuşturucu maddeler aleyhinde yazdığı ‘Tanrı’ya mı yoksa Kârun’a mı hizmet etmelidir?’ başlıklı muhtasar bir risalesini yerli Türk şivesine tercüme ettik. Tercümeden kastımız, sarboşluk veren maddelerin zararları ve kötülüklerini ispat ve bu vesileyle nasihat ve vaaz etmek değildir. Çünkü sarboşluk veren maddelerin zararları ve kötülüklerine, kendinden geçmişlikleri, ayıaşların söz ve hareketleri en iyi bir delildir. Bununla beraber Türk, Fars ve Arap dillerinde sarboşluk veren maddeler aleyhinde ve onun maddî ve manevî zararı hakkında Müslüman ilim adamları ve hikmet sahipleri tarafından sayısız eserler ve kitaplar yazılmıştır.

Rus taifesinden Hıristiyan dinine mensup ve çocukluğundan beri sarboşluk veren maddeleri içmeye düşkün olan bir hikmet sahibinin hakikati beyanını, sarboşluk veren maddeler aleyhine olan fikirlerini tercüme etme ve dindaşlarını Müslümanlar arasında neşretmek dahi faydasız olmayıp bu hususta bazı dalâlette olanlarımızı her nevi şek ve şüpheden halas edeceğine eminiz!

Bu risale sadece ibret olması için tercüme olunmuştur. Hıristiyan cemaatlerden bir çoğunun sarboşluk veren maddeleri kullanması eski zamanlardan beri adetleri olup, çocukluktan itibaren bu âdete alışa alışa ve dini kitaplarında sarboşluk veren maddelerin haram veya mubah olmasından söz edilmediği halde (meskutun anı) tıp ilmi ve akl-ı selim kuvvetiyle onlar dahi sarboşluk veren maddelerin manen ve maddeten kesinlikle

⁹ Neşriyyat-ı Biraderani Orucov, Elektrik Matbaası, Bakü, 1329/1910.

zararlı ve kötü olduğunu anlayıp yayılmasına her türlü setler çekmeye çalışıyorlar. Cemaat arasında hüsyarlık (uyamklık, dikkatlilik) cemiyetleri tertip olunuyor. Sayılamayacak kadar çok paralar harçayarak ayyaşları içki belasından, özel bir tedaviyle kurtarmak için özel hastaneler yapıyorlar. Medenî hükümetler ise sarboşluk veren maddelerin yayılmaması için özel kanunlar çıkartıyorlar, yurt dışından sarboşluk veren maddelerin ülkeye girmesini yasaklıyorlar. Sarboş bir vaziyette bir köşede yakalananları ağır cezalarla mahkûm ediyorlar. Yasaları çiğneyenler ceza ödedikten başka bazen hapis de olmaktadır. Velhasıl medeni memleketlerin her biri bu hususta ayrı ayrı tedbirlere başvuruyorlar.

Amma maalesef, İslâm memleketlerinde Müslüman cemaat veyahut hükümetleri tarafından sarboşluk veren maddelerin yayılmaması çerçevesinde hiçbir tedbire başvurulduğu görülmemektedir. Ne cemaat ve ne de hükümet bu meseleye özen göstermektedir. Mesela İran ülkesinde sarboşluk veren maddelerin ve özellikle uyuşturucuların en zararlı, en kötüsü ve en nefret edileni olan afyon fevkalâde bir sürat ve şiddetle yayılarak insanları dalga dalga abmaklık vadesi ve batağına ve daha sonra da esfel-i safiline atmaktadır. Kuzeyinden ve güneyinden vapurlar dolusu her çeşit sarboşluk veren maddeler İran'a çoklukla dabil olmaktadır. Bu doğrultuda ne cemaatten bir teşebbüs ve ne de hükümetten bir tedbir alınıyor. Hıristiyan memleketlerinde sarboşluk veren maddeler ve uyuşturucu maddeleri kullanmaya karşı cemaat ve hükümet tarafından şiddetli tedbirlere tevessül edildiği halde İslâm ülkelerinde hükümetler ve cemaatler kayıtsız kalmakta, afyonun, esrarın ve çeşitli sarboşluk veren maddelerin gittikçe rağbet bulması oldukça dikkat çekicidir.

Hatta şimdiye kadar medeniyetin ilerlemesi hususunda yavaş davranması ve ataleti ile meşhur Hataî hükümeti bile bu ahir vakitte afyon ve afyon benzeri maddelerin keskin zararına binaen ekilmesini sınırlama, ithalini yasaklama ve yaygın bir şekilde kullanımını defalarca yasakladı. Bu münebetle İran'ın milli meclisinde (!) İslâmiyet ve insaniyet namına her bir kısım sarboşluk ve keyif veren maddelerin; özellikle afyonun kullanımını, İran'da dahi defalarca yasaklanmıştır. İşte yukarıdaki fikirlerimizi tekit için Tolstoy'un içki hususundaki değerlendirmelerini tercüme edip kıymetli okuyuculara arz eder ve bu tercümeden içki düşkünlerine bir fayda hâsıl olabilirse kendimi bahşiyar hissedirim.

Bakü 20 Mubârrem 1325/ 20 Şubat 1907

Ali Ağâ Hasanzâde

TANRI'YA MI YOKSA KÂRUN'A MI HİZMET ETMELİDİR?

Hiçbir insan iki mevlaya aynı ihlâs derecesinde hizmet edemez. Ya birine muhabbeti ve öbürüne adaveti olur veyahut birine ihlâs ve gayretle diğerine de lakaydâne kulluk eder.

“Aynı zamanda hem Huda’ya hem Karun’a ibadet edemezsin.”

“Her kim ki benimle değil, o benim hilafımdadır, herkes ki benim ile kanaat ve cem etmiyor, o, israf ediyor. (İncil/Luka)”¹⁰

Hâlihazırda fakirliğe ve sefaletе düşmüş milyonlarca ailenin refaha ulaşma sebebi ve geçimlerini sağlayabilecek olan en güzel ve verimli toprakların gayet geniş arsalarında tütün ve tonbekü ziraatı yapılıyor ya da şarap, bira, özellikle üzüm arpa, yulaf şerbetçi otu ekiliyor.

Milyonlarca işçi ve amele, insanlara faydalı şeyler yapabilecekleri halde vakit ve imkânlarını mezkûr zararlı maddelerin hazırlanmasına sarf ediyor. Yapılan istatistiklere göre İngiliz ülkesinde toplam işçi ve amelenin onda biri rakı ve bira hazırlanmasıyla meşguldür. Acaba tütün ve şarap, rakı hazırlanması ve kullanımının neticeleri neden ibarettir?

Eskiden yaşamış bir zahit hakkında şöyle bir rivayet nakledilmiştir: Güya bu zahit inzivaya çekildiği evine hiçbir vakit şeytanın giremeyeceğine dair onunla iddiaya girişmiş ve şayet hücreye girmeyi başarabilirse şeytanın dediklerini yapacağına söz vermiş. Bunun üzerine şeytan bir gün kanadı kırık yaralı bir karga suretine girip merhamet olunacak bir durumda zahidin hücresinin kapısı önünde hoplama başlanmış. Zahit kişi kargaya merhamet ederek onu hücre sine almış. Şeytan bu şekilde hücreye girince zahide, öldürme, zina ve sarhoşluk olmak üzere üç kötülükten birisini kabul edip işlemini teklif etmiş. Zahit kişi de sarhoşluğu ehven bulup bunu işlemiş. Çünkü içip sarhoş olduğu takdirde bunun ancak kendine zarar vereceğini zannetmiş. Fakat içip aklını yitirince şehre gitmiş ve orada misafirlikte olduğu evdeki kadına tutu-

¹⁰ Krş. “Benden yana olmayan bana karşıdır. Benimle birlikte toplamayan dağıtıyor demektir.” (Matta, 12/30). *İncil* (Çağdaş Türkçe çevirisi), Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul, 1999.

lup onunla zina etmiş ve bunu müteakiben kadının eve dönen kocasının öfkesinden kendini müdafaa için adamı öldürmüştü.¹¹

İşte eski bir hikâyede sarhoşluğun zararlı sonuçlarından bu şekilde söz edilmektedir.

Hakikaten kötülüklerin anası olan sarhoşluk¹² veren maddelerin üretiminin neticesi bundan ibarettir. Normal hallerde kötü fiilleri işleme, adam öldürme ve hırsızlık nadir olur. Adliye mahkemelerinin tahrirat ve kayıtlarından anlaşıldığına göre cinayetlerin yüzde doksanı sarhoşluk halinde işlenmektedir. Ekser cinayetlerin nedeninin şarap olduğunun en açık delili, Amerika'da şarabın ve her türlü sarhoşluk ve keyif veren maddelerin ithalat ve satışının tamamıyla yasaklanması ve bu yasak sebebiyle, bazı memleketlerde

¹¹ Hacı İbrahim Kazımov tercümesinde bu cümle, “Avrad sahibinin haberdar olmasından havf ederek avradı öldürüp katillîği de irtikâb eder” şeklinde verilmiştir. s. 6. Tolstoy’un yukarıda anlattığı bu hikâyenin benzeri İslami kaynaklarda da rivayet edilmiştir. Hz. Peygamber (a.s.) içkinin (hamr) bütün fenalıkların anası olma durumunu zihinlerde canlı tutmak için temsili anlatımla bu hikâyeyi anlatmıştır. İslam ediplerine mühim bir ilham kaynağı olan ve hadislerde değişik şekillerde gelen bu hikâyenin bir anlam şekli de şöyledir: “Hz. Peygamber buyurur ki: ‘Kötülüklerin anasından sakının. Zira sizden önce yaşayanlar arasında çok dindar bir zat vardı, hep ibadet eder, bu maksatla insanları da terk ederdi. Bir kadın ona musallat oldu. Bir hizmetçisini yollayarak: ‘Bir hususta şahitlik yapmak üzere bana bir uğrayıver’ diye kendisine haber yolladı. Adam kabul ederek kadının evine girdi. O eve girince kadın bütün kapıları kapattırarak odasına aldı. Adam bir de ne görsün, karşısında kendisini beklemekte olan çok güzel bir kadın var. Kadının yanında bir çocuk ve içerisinde içki bulunan bir de kap vardı. Adama: ‘Seni buraya şahitlik falan için çağırmadım, (Allah’ı inkâr etmen veya) bu çocuğu öldürmen veya bu şaraptan içmen veya benimle yatman için çağırdım. İtiraz edecek olursan imdat diye çığlık atıp seni rezil edeceğim’ der. Adamcağz meselenin ciddiyetini anlayarak bunlardan birini yapmaktan başka çıkar yol olmadığı kanaatine varır. Belayı en ucuz atlatma yolu olarak şaraptan içmeyi tercih ederek: ‘Bir kadeh şarap ver’ der. Kadın verir. Adam ‘Bir kadeh daha’ der. Derken sarhoş olarak kadınla temasta bulunur (kendisini küfre atan sözler sarf eder) ve çocuğu da öldürür. (Sonra kadın ona: ‘Kasem olsun sarhoş olunca önceden yapmam diye reddettiğin bütün tekliflerimi eksiksiz yaptın’ der.” İbrahim Canan, *Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi*, Akçağ Yayınları: 8/159-161.

¹² Hz. Peygamberin hadislerinden bir derleme yaparak Rus okuyucusuna sunan Tolstoy’un burada ifadesi Hz. Peygamberin hadisine telmihte bulunmaktadır. Zira Hz. Peygamber (a.s.) içkinin çok yönlü zararlarına dikkat çekmek için onu fevkalade veciz iki kelime; “Ümmü'l-Habâis”: “Bütün kötülüklerin anası” ifadesiyle bir diğerinde ise, “Miftâhu Külli Şer”: “Bütün şerhlerin anahtarı” ifadesiyle vasıflandırmıştır. Nesâî, *Eşrîbe*, 44; İbn Mâce, *Fiten*, 23.

cinayet işlemenin hemen yok hükmünü almasıdır. Bu memleketlerde ne hırsızlık ne hıyanet hemen ve ne de cinayet görülmektedir. Hapishaneler boş kalmaktadır. İşte sarhoşluk veren maddelerin kötü sonuçlarından birini burada zikretmiş olduk. Gelelim diğerine ki bu da sarhoşluk veren maddelerin insan sağlığına kötü etkisidir.

Sarhoşluk veren maddelerin tüketiminden bazı hastalıkların ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu hastalıkların bir kısmı hususi ve ancak ayyaşlara mahsus olup bu yüzden birçok insan telef olur. Lakin bundan başka bir de dikkat edilmiştir ki içki müptelâları diğer sıradan hastalıklara dahi düçar olduklarında içmeyenlere oranla daha zor iyileşmektedirler. Nitekim Sigorta şirketleri insanların hayatını güvence altına alırken daima sarhoşluk veren maddelere düşkün olanlardan ziyade bu kötülükten perhiz ve korunanların hayatına kıymet veriyorlar.

İşte sarhoşluk veren maddelerin tüketiminin diğer kötü sonucu da budur.

Fakat içki içmenin neticelerinin en korkuncu üçüncüsü olup bu da şarabın tesiriyle insanlarda akıl ve vicdanın sönüp kararmasıdır. İnsanlar şarap tüketimi yüzünden akılsız, ahmak ve zalim oluyorlar.

O halde sarhoşluk veren maddelerin kullanımından ne fayda hâsıl olur?

Şarap, rakı ve bira gibi içki taraftarları önceleri iddia ediyorlardı ki bu tür içkiler insana sıhhat ve kuvvet veriyor, sürur ve neşe getiriyor ve bedeni ısıdırarak soğğun etkisinden koruyor. Fakat şimdi bu fikirlerin tümüyle batıl olduğu kesin delillerle ispatlanmıştır. Sarhoşluk veren maddeler hiç de sıhhat vermemektedirler. Çünkü sarhoşluk veren maddelerin terkiibinde (alkol) denilen oldukça şiddetli bir zehir, yani zehirli bir madde vardır. Zehirli madde ise sıhhat hususunda zarardan başka bir şey hâsıl edemez.

Ayrıca şarabın insana asla kuvvet vermediği defalarca ispatlanmıştır. Bunun delillerinden biri şudur: Eğer aynı derecede mahir ve kabiliyetli fakat biri içen diğeri içmeyen iki sanatkârın birkaç ay ve yıl zarfındaki işledikleri işler diğeriyle mukayese edilse içkiye müptela olmayanın işlediği iş, içki düşkününün gördüğü işten kat kat daha ziyade ve daha güzel olduğu daima âşikâr bir surette tahakkuk eder. Bir diğeri delil de şudur: Ordu birliklerinin seferi esnasında askerlere rakı vermek âdeti vardır. Gözlemlenmiştir ki sefere çık-

tıklarında rakı verilmeyen birliklere oranla rakı verilen ordu birliklerinin daima zayıf ve yorgun düşüp geriye kalmaları daha çok olmaktadır.

Şarabın insan vücudunu ısıtması özeliğine gelince ispat edilmiştir ki şarap asla bedeni ısıtmamakta; her ne kadar bedende cüzi bir hararet meydana getiriyorsa da bu hararet geçici ve çok kısa bir sürede yok olmakta akabinde hâsıl olan soğukluk öncesinden daha şiddetli olmaktadır. Nitekim uzun müddet devam eden soğuklara, içki içmeyenlerin güç ve takatleri içenlerden daha fazladır. Bundan dolayı her kış insanlar ekseriya bedenlerini şarap ile oğup ısıttıkları için donup büzülüyorlar. Gerçi şarabın sürur ve neşe vermesi hususu; bu neşenin ferahlandırıcı ve hakiki bir neşe olmayıp yalancı bir sürur olduğunu ispata hacet yoktur. Bu sarhoşluğun vermiş olduğu sevincin neden ibaret olduğu herkesin malumudur.

Bunu anlamak için bir kere bayram günleri şehirlerin meyhane ve lokantalarında, bayram, vaftiz ve düğün günlerinde kent ve köylerde vaki olan durumlara bir göz atmak yeterlidir: İçki içmek, sarhoş olmanın verdiği sevincin akıbeti daima kavga etmek ve vuruşmak, birbirinin organlarını kırmak, türlü cinayetlere ve insanın şanına yakışmayan rezaletlere meydan vermekten ibaret kalır. Demek ki şarap insana ne sıhhat ne kuvvet ne sıcaklık ve ne de sevinç vermeyip ancak ortada büyük bir zararı mucip olmaktadır. Binaenaleyh hayırlı ve akli başında olan her insanın sarhoşluk veren maddeleri ne kendisinin kullanması ne de misafirlerine teklif ve ikram etmesi gerekir. Aksine herkesin var gücüyle gayret gösterip çalışarak faydasız ve zararlı olan bu zehirin kullanılması âdetinin tümüyle ortadan kaldırılmasına gayret etmesi gerekir.

Fakat maalesef hal ve keyfiyet bunun aksini gösteriyor. Halk eski alışkanlıkları ve âdetlerini o kadar aziz tutuyor ve bu tür adetlerin terki onlara o kadar zor görünüyor ki, zamanımızda birçok akıllı, hayır sahibi, güzel ahlâk sahibi olan zevat sarhoşluk veren maddelerin kullanımını ve diğerlerine ikramını, kendileri terk etmemekten başka bir de ellerinden geldiği kadar bu âdeti övgü ve sitayişle müdafaa ediyorlar. Bunlar diyorlar ki “Kötülenen şarap değildir, kötü olan sarhoş olmandır.” Güya Hz. Dâvud “Şarap kalbe meserret verir” demiş ve Hz. İsa da Kankaliye (?) adlı bir mahalde içkiyi uğurlu göstermiştir. Ve güya içki olmasa hükümet için en önemli bir gelir kapısı kapanır. Ayrıca diyorlar ki bayram, vaftiz ve düğün meclisleri hiç şarapsız olur mu? Yeni bir şey alırken ya da bir şey satarken veya eve değerli bir misafir kabul ederken içkiden vazgeçilebilir mi? Öte yandan fakirler “Biz

içki içiyorsak, ihtiyaç ve zaruret içinde olduğumuz için içiyorlar” diyor; refah içinde olanlar da “Biz sadece uygun olduğu zamanda ve belli ölçüler dâhilinde içerse bundan kimseye zarar gelmez” iddiasında bulunuyorlar. Rusya’nın eski hükümdarlarından Kanyaz (Vilademir) da: “Rusya’da sürur ve sevinç içki ile kaimdir”¹³ demiştir.

Bazı ahmaklara gelince, bunlar da: “Bizim içkimiz ve sarhoşluğumuzun kendimizden başka kimseye bir zararı yoktur. Şayet kendimize zarar veriyorsak bu da kendimize ait bir şey olup kimsenin müdahaleye hakkı yoktur. Biz bu hususta ne kimseye vaaz ve nasihat etmek ne de kimseden nasihat dinlemek düşüncesinde değiliz; bu âdeti bina edip başlayan biz olmadığımız gibi bunun kesilmesi için hatime çekecek de biz değiliz” demiştir.

İşte muhtelif sınıf ve saflarda bulunan içki müptelaları bu gibi batıl iddialarda bulunarak kendilerini haklı göstermeye gayret ediyorlar. Fakat bu tür iddialarla bundan yirmi otuz yıl önceki halkı kandırmak mümkün idiyse de zamanımızda bunların bir aslı ve esası olmadığı kati ve aşikâr bir surette açığa çıkmıştır.

Bu tür iddialar geçmiş zamanlarda belki makbul hatta belki evla idi. Çünkü o zamanlar halk zannediyorlardı ki sarhoşluk veren maddeler zararsız bir kaynak, zevk ve sefa olup insana kuvvet ve sıhhat bahşediyor. O zamanlar halk şarabın terkinde bir zehir olduğunu bu zehirin insan sağlığına zararlı olduğunu bilmiyordu. O zamanlar sarhoşluğun, ayyaşlığın bütün müthiş ve helak edici neticeleri henüz insanların malumu değildi. Ne var ki o neticeler bugün göz önünde olup cümlenin apaçık bir surette şahit olduğu hususlardır.

Bu kabil iddialarda bulunmak o zamanlar için belki mümkün olabilirdi. Çünkü içkiyi adet ede ede artık onu terk edemeyecek derecede müptelası oldukları için, henüz tabii ömürleri hitama ermezden önce türlü elim ve şiddetli ızdıraplar içinde yüzlerce, binlerce insanların telef olup gittikleri görünmüyordu.

¹³ “Ruslar Petersburg’u aldıkları zaman mezhep seçimi yapmak fikrindeydiler. Buna göre de muhtelif yerlere elçiler gönderip, ruhanilerinden din hususunda malumat aldılar. Müslümanlık Rusların çok hoşuna gitti. Fakat din-i mübin-i İslâm’da müskirat haram olduğu için Müslüman dinini kabul etmediler. O zaman Kanyaz Vilademir iş bu sözleri demişti: “Rusların şadlığı ancak içkiyle kâimdir.” Kasımov, *a.g.e.*, s. 13.

Şarabın zararsız bir zevk vasıtası olduğunu iddia etmek, ancak ortada yüzlerce ve binlerce kadın, çocuk, kocaları içki müptelası olmaları yüzünden bin eza ve cefa içinde aç ve çaresiz kalıp çöllere düştüklerini müşahade etmediğimiz zaman mümkün olabilirdi.

Keza böyle iddialar ancak şarap yüzünden meclisler, hapisaneler, sürgünler ve kürek cezası mekânları yüzlerce, binlerce caniler ile dolmadığı ve yüzlerce, binlerce kadınlar kötülük vadisinde piyon olarak harap olmadığı takdirde makbul görülebilirdi ve yine kendilerine fayda sağlayabilecekleri halde içkiye düşkünlüklerinden kendi akıl, ruh ve vicdan larını mahvetmemiş olsalardı ancak o zaman makul görülebilirdi.

Kendilerinin ve hemcinslerinin refah ve saadetine vakf-ı hayat etmeğe kabil iken yüz binlerce insan istidat ve kabiliyetlerini, akıl ve şuurlarını, kalp ve vicdanlarını, gaflete dalıp sarhoşluk veren maddeleri kullanmak yüzünden mahv ve zayı etmemiş olsalardı bu takdirde makul kabul edilebilirdi. Binaenaleyh zamanımızda “Şarap içip içmemek meselesi herkesin öz şahsına ait bir keyfiyet imiş; itidal üzere içmenin bir zararı yokmuş; bu hususta kimseye nasihat vermek veya kimsenin nasihatine kulak asmak lazım değilmiş; geçmiş günlerden kalma bu içki içme alışkanlığı bizim tarafımızdan icat edilmediğinden ona bizim tarafımızdan son da verilemezmiş” gibi iddialara asla ve kata mahal kalmıyor. Zamanımızda bu iddiaların batıl olduğu âşikârdır. Şarabı (alkol) kullanmak veya ondan tümüyle perhiz eyleyip içmeme keyfiyeti emri bizim bu devrimizde şahsi bir mesele olmayıp umumî ve içtimai bir meseledir. Bu meselede insanlar iki gruba ayrılmışlardır. Birinci grupta bulunan insanlar sarhoşluk veren ve zararlı olan zehrin aleyhinde hem sözlü hem de fiilen karşı çıkarak ve mücadele ederek ne kendileri şarap içmekte ne de başkalarına ikram ve takdim etmektedirler. İkinci gruba mensup olanlar ise sözlü ve fiili olarak bu zehrin yaygınlaşmasına çalışmaktadırlar. Bunlar özellikle kendilerini halkın nazarında taklit edilmesi gereken bir örnek gibi göstererek halkı onu kullanmaya teşvik etmektedirler. Bugün bütün devletlerde özellikle de yirmi seneden beri yoğun bir faaliyetle Rusya dâhilinde böyle bir mücadele devam edip gitmektedir.

Hz. İsa demiştir ki: Mademki bilmiyordunuz, onda sizler için günah yoktur, şimdi ise şarap istimal edip veyahut başkalarına ikram ettiğiniz takdirde biliyoruz ki ne işliyoruz ve kime hizmette bulunuyoruz. İş bu sebebe göre her kâh biz şarap istimalinin günah olmasını bile bile, içmekte devam edip veyahut başkalarına ikram etsek o vakitte bizler için hiçbir özür ve bahaneye

mahal yoktur. Ve dahi duymasınlar ki düğün, bayram ve bunlar gibi ittifaqlarda içki içmemek ve başkalarına ikramda bulunmamak mümkün olamaz ki hepsi böyle ediyor ve ata babalarımızda böyle etmişlerdir.

Bu cihete göre halktan ayrılmak yalnız bizler için kabil değildir. İşte bu tasavvur batıldır: Çünkü bizim atalarımız daima kötülükler onlara âşikar ve ayan oldukça fena ve zararlı adetleri terk etmekteydiler. Bu nedenle biz de kendimize zararı açık ve âşikar olan bu kötülüklerden el çekmek zorundayız.

Şarabın tüm kötülüklerin anası olduğu bahsine gelince, bu cihetten zamanımızda asla şek ve şüphe kalmamıştır. O halde acaba sarhoşluk veren maddelerin kullanımının bir iğrençlik olduğunu ve yüz binlerce canları batabat ve telef ettiğini bile bile, benim bayram vaftiz ve düğün münasebetiyle evime toplanmış olan misafirlerime içki takdim ederek onları zehirlemem hiç revamıdır?

Hiçbir şey asla bugün görmekte olduğumuz hal ve şekilde bulunmamıştır. Her şey değişmekte olup daima kötülükten iyiliğe doğru değişmektedir. Değişme ve gelişme de kendi kendine olmayıp insanlar vasıtasıyla gerçekleşmektedir. O halde şimdi de bizim akıl ve vicdanımız, şarap içmek ve içirmekten el çekmeyi bizden ısrarlı ve kati bir surette talep etmektedir.

Malum olduğu üzere bir sınıf ayyaşlar da vardır ki bunlar gece gündüz izbe yerlerde ve meyhane köşelerinde dolaşarak akıl ve şuurlarını kaybedinceye kadar içip sarhoş oluyor ve o derece şarap düşkününü oluyorlar ki bundan el çekemeyip varını yoğunu bu yolda heba ediyorlar. Halkın alışkın olduğu, çirkin görerek hakaret nazarıyla baktıkları da bunlardır. Hâlbuki şarabı alıp evine getiren ve her gün düzenli bir şekilde içen ve adet olan günlerde misafirlerine şarap ikram eden zevatı ise halk iyi, muteber ve hiçbir fenalıkta bulunmayan insanlar olarak kabul etmektedir. Bize kalırsa bu ikinci sınıf birincilerden daha çok kötülenmeye ve çirkin görülmeye layıktırlar. Zira düşünemeyecek derecede sarhoş olanlar, düşünemeyecek derecede içmeyenler kendilerine çok da zarar vermedikleri halde birincilere örnek olmuş ve bu suretle şarap içmeyi öğretip olmaları sebebiyle düşünemez hale gelmişlerdir. Ayyaşlar, herkesin itibar ve hürmetini kazanmış zevatın içtiğini ve içirdiğini görmeseydiler, hiçbir vakit ayyaş olmaz ve gece ve gündüz (*şarib-i leyl ve'ne-nehâr*) içenler durumunda olmazlardı. Böylece ömründe asla bir damla şarap içmemiş genç bir adam, bayram ve düğün münasebetiyle, içki müptelası olmayıp, fakat ara sıra içip, içiren işbu muteber zevatın evlerinde en önce

şarabın tadını ve etkisini öğrenmiş oluyor. Binaenaleyh bu muteber adam şarabı ne kadar az ve mutedil bir şekilde ve hangi bahane ile içerse içsin, içirirse içirsün herhalde bunun büyük bir günah işlemek olduğunu bilmelidir. Çünkü bu suretle kandırılması yasak olunan insanları kandırmış oluyor. Böyle zevat hakkında “En küçük bendelerden birini dahi iğfal edene veyl olsun” denilmiştir. Diyorlar ki: İçkiyi ilk başlatan biz olmadığımız için son verenler de biz olamayız. Hayır, mademki aramızda bulunan her fert için şarap, içip içmemek meselesi ihmal olunacak ve mademki o satın aldığımız her şarap şişesi ve içtiğimiz her şarap kadehi ile en güzel kuvveyi intaniyeyi mahveden müthiş bir şeytani fiili işlediğimizi anlayan biziz. O halde bu zehrin kullanılmasını sona erdirecek olan da şüphesiz biz kendimiz olacağız. Elbette, şaraptan kendimiz kaçınmakla ve bayram, düğün, vaftiz günlerinde şarap kullanımını gibi gayr-i makul bir âdeti terk eylemekle, ruhumuza ve Huda’mıza ait gayet mühim bir hayırlı bir amelde bulunmuş oluruz. Bu noktayı anlamalıyız ve ancak bunu anladığımız takdirde içki içmeye bir son verebiliriz.

Ey okuyucu! Sen her kim olursan ol; hayata ve maişete yeni hazırlanan bir nev-i cevan mısın? Hayat-ı maişeti tanzim ile meşgul olgunlukta biri misin? Ev işleri ile meşgul olan bir bey ya da hanım mısın? Ya da âlemin Tanrısının huzurunda yaptığıñ fil ve amellerin hesabını verme vakti yaklaşan ihtiyar bir kişi misin? Yoksa servet sahibi bir zengin ya da fakir misin, sahib-i nam ve şöhet-i yağır maruf bir zat mısın? Ey okuyucu! Kim olursan ol, bundan sonra senin için iki muhalif fırka arasında orta bir konum seçmek mümkün olmayıp, çaresiz iki fırkadan birine katılmaya mecbursun: İçkinin ya aleyhinde ya lehinde bulunmalısın; yani ya Hakka, Tanrıya ya Çemşid ve Karun’a hizmet etmelisin.

Eğer sen henüz ömründe hiç içmeyip şarabın zehri ile vücudunu zehirlememiş ve tahrip etmemiş genç bir adam isen, henüz pak kalıp fesada düşer olmamanın ve iğfalata kapılmamanın kıymet ve meziyetini bil, ateş ve kötü yola gitme. Çünkü bir defa aldanırsan sonra el çekmek çetin olur.

Şarabın sürur ve neşe getirdiğine asla inanma. Senin genç yaşın kendine mahsus hakiki ve güzel bir zevk ve sefa arzusunu sarhoş, mecnun, kötü bir arzu ve isteğe dönüştürür. Senin yaşındaki diğer insanları kandıran tiplerden kaçınmak çetin ve zor olduğu için de şaraptan özellikle kaçınmalısın. Üstelik şarap senin, sana en lazım olan akli kuvvetini iğfalata mukavemet eden o akli gücünü zayıflatan bir maddedir.

İçip sarhoş olduktan sonra ayık olduğun zaman tenezzül etmeyeceğin bir fiili irtikâp edersin. Hal ve keyfiyet bu merkezde iken ne için kendini beyhude yere böyle müthiş bir tehlikeye bırakasın!..

Yok, eğer sen rüşt ve kemale vasıl olmuş bulunduğun halde sarhoşluk veren maddelere alışmış ya da alışmaya başlamış birisi isen, vakit ve fırsat varken derhal bu zararlı ve müthiş tehlikeli alışkanlığı bırak. Aksi halde çok geçmeden içkinin müptelası olur ve şarap yüzünden ebedi olarak sefil ve yok olup gitmiş ayyaşlara dönersin. Zaten bu sefil güruhun hepsi de içkiye senin gibi başlamışlardı.

Şayet ömrü boyunca sarhoşluk veren maddelerin kullanımı hususunda mutedil davranarak içki belasından bir nevi ile halas olmuş olsan da yine de unutmamalısın ki mutedil bir şekilde içip içirmeğe devam etmekle küçük kardeşini, evlat ve iyalini veya diğer akrabalarını o belaya bulaştırman muhtemeldir. Çünkü şarabı mutedil bir şekilde kullanmak hususunda onlar senin gibi irade gücüne ve güçlü bir ahlâka sahip olmadıklarından sebat göstere-meyebilirler. Özellikle şunu iyice anlamalısın ki kemalin en faal bir devrinde bulunup, hayatı idare etme ve ev işleri ile görevli reis veya evin hanımı namını taşıdığı için, bütün aile fertlerinin hayat ve geçimini iyi bir şekilde idare etme göreviyle sen yükümlüsün. Binaenaleyh eğer sen, şaraptan hiçbir fayda hâsıl olmadığını ve bilakis insanlar için bu yüzden azim bir fesat türediğini anlıyorsan, bu takdirde körü körüne ata-babalarının âdetleri gibi şarap kullanmak ya da alıp içirmek gibi işlerden el çekmelisin, hatta bu kötü âdetleri ortadan kaldırıp yerine başka güzel âdetleri koymaya gayret göstermelisin.

Bayram, vaftiz ve düğün günlerinde içki âdetini ortadan kaldırmakla, halkın bunu kendilerine karşı bir saygısızlık sayıp tepki göstereceklerinden ve dile getireceklerinden hiç korkma. Bugün çok yerlerde birçok kişi bu âdeti terk etmeğe başlayıp içki yerine misafirlere leziz yemekler ve sarhoşluk vermeyen içecekler vermeyi munasip görmektedir. Halk, daha doğrusu halkın en ahmak kısmı, ancak ilk kez başlangıç durumunda olanlara ve bu değişikliğe biraz şaşırıyorsa da, lakin bu taaccüp, çok sürmeyip herkes yavaş yavaş buna alışıp takdir ve güzel görüyor.

Ey okuyucu! Eğer sen ihtiyarlamış, Tanrının huzurunda bugün ya da yarın amellerin ve fiillerin ve Cenab-ı Hakka ne yolda hizmet ve ibadet ettiğine dair hesap vermeğe mahkûm bir yaşlı isen, sen kendi ömründe kötülüklerini gördüğün sarhoşluk veren maddelerin kullanımından vazgeçtiğin halde tec-

rübesiz insanları korumak yerine içki içip ev sahipliği yapıyor ve kendi dostlarını içkiye teşvik ediyorsan büyük bir günah işliyorsun!

Aldatılmış, kandırılmış âlime yazıklar olsun! Âlim kandırılmaktan kurtulamaz. Ancak kandırmaya sebep olanlara yazıklar olsun.

Bir de şunu iyi anlamalıyız: Şarabın kullanımı hususunda bir orta yol yoktur. Binaenaleyh ister istemez iki taraftan birini seçmeliyiz: Ya Tanrı'ya ya Kârûn'a itaat etme durumundayız. "Her kim ki benimle değil, o bana muhaliftir. Benim ile kanaat ve tasarruf etmeyen herkes israf ediyor, demektir." (İncil/Matta, 12, 30.)